

DAVID GRANN

**KILLERS
OF
THE FLOWER
MOON**

**Öljymurhat
ja FBI:n synty**

Suomentanut Ari Vääntänen



Helsingissä Kustannusosakeyhtiö Otava

Lainauksen William Shakespearen *Julius Caesarista* suomensi Paavo Cajander.

Englanninkielinen alkuteos

Killers of the Flower Moon. The Osage Murders and the Birth of FBI

© David Grann, 2017

Published by arrangement with The Robbins Office, Inc.
International Rights Management: Susanna Lea Associates

Kartta Jeffrey L. Ward

Suomenkielinen laitos © Kustannusosakeyhtiö Otava 2023

ISBN 978-951-1-48013-6

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2023



Äidilleni ja isälleni

Sisällys

KRONIKKA YKSI:

MERKITTY NAINEN

1. Katoaminen.....	13
2. Jumalan vai ihmisen työtä?.....	24
3. Osage Hillsin kuningas.....	31
4. Maanalainen reservaatti.....	42
5. Paholaisen opetuslapset.....	58
6. Miljoonan dollarin jalava.....	71
7. Tämä pimeys.....	81

KRONIKKA KAKSI:

TODISTUSMIES

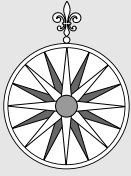
8. Kevytkenkäinen ministeriö.....	101
9. Cowboyt peitetehtävissä.....	111
10. Mahdotonta eliminoimassa.....	116
11. Kolmas mies.....	122
12. Peilien erämaassa.....	129
13. Pyövelin poika.....	132
14. Kuolevan viimeiset sanat.....	144
15. Kätketyt kasvot.....	150
16. Keskusrikospoliisin parhaaksi.....	157
17. Pikavetäjä, jeggi ja nitromies.....	164
18. Pelin tilanne.....	170
19. Verensä pettänyt.....	187
20. Jumalan nimeen!.....	205
21. Kuivaamo.....	216

KRONIKKA KOLME:

REPORTTERI

22. Aaveiden maa.....	231
23. Yhä avoin tapaus	244
24. Kahden maailman välissä.....	253
25. Kadonnut käsikirjoitus.....	262
26. Veri huutaa.....	266
Kiitokset	276
Huomioita lähteistä.....	281
Lähteet ja viitteet	283
Kirjailijasta.....	320

K A N S A S



KAY
COUNTY

Ponca City •

Webb City •

Shidler •

Whizbang •

Burbank •

Salt Creek

O K L A

Fairfax •

Gray Horse •

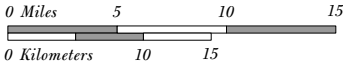
NOBLE
COUNTY

Arkansas River

PAWNEE
COUNTY



OSAGE COUNTY OKLAHOMA



St. Louis School ■

Pawhuska

H O M A

Bird Creek

Sand Creek

Okesa

Bartlesville

Bigheart

WASHINGTON
COUNTY

Hominy Creek

Hominy

Arkansas River

TULSA
COUNTY

Tulsa

KRONIKKA YKSI:

M E R K I T T Y N A I N E N

Paha ei ollut tehnyt tuhojaan sinä suopeana yönä, sillä nainen oli kuunnellut eikä ollut kuulunut pahuuden ääntä, kirkupöllönen ei ollut väristen häirinnyt hiljaisuutta. Nainen tiesi tämän, koska oli kuunnellut koko yön.

– John Joseph Mathews, *Sundown*

I. Katoaminen

Huhtikuussa miljoonat pienet kukkasat leviävät patukkatammikukkuloille ja laajoille preerioille osage-territoriassa Oklahomassa. Näkyy villiorvokkeja, kleitonioita ja sinikorentoja. Osagekirjoittaja John Joseph Mathews havaitsi, että tuo terälehtien galaksi näyttää siltä kuin ”jumalat olisivat jättäneet jälkeensä konfettia”. Toukokuussa, kun kojootit ulvovat hermostuttavan suuren kuun alla, korkeammat kasvit, kuten venhojuorut ja kesäpäivänhatut, alkavat hiipiä pienempien kukintojen yli ja varastavat niiltä valon ja veden. Pienempien kukkien varret murtuvat ja niiden terälehdet varisevat, ja ennen pitkää ne hautautuvat maahan. Sen vuoksi osage-intiaanit kutsuvat tätä aikaa kukantappokuuksi.

Toukokuun 24. päivänä 1921 osagejen siirtokunta kaupungissa, Oklahoman Gray Horsessa asunut Mollie Burkhart alkoi pelätä, että Anna Brownille, yhdelle hänen kolmesta sisarestaan, oli sattunut jotakin. 34-vuotias Anna oli alle vuoden Mollieta vanhempi ja kadonnut kolme päivää aiemmin. Hän oli usein lähtenyt ”juominkeihin”, kuten hänen sukulaisensa niitä halveksuen kutsuivat, tanssinut ja ryypännyt ystäviensä kanssa aina aamuun saakka. Mutta tällä kertaa oli mennyt yö ja sitten toinen, eikä Anna ollut ilmaantunut Mollien kuistille tavalliseen tapaansa pitkä musta tukka hiukan hapsottaen ja tummat silmät lasin lailla loistaen. Annalla oli tapana riisua kenkensä sisään tulleeseen, ja Mollie kaipasi hänen kiirettömän liikehdintänsä lohduttavaa ääntä kodissaan. Sen sijaan siellä oli yhtä hiljaista kuin tasangoilla.

Mollie oli jo menettänyt Minnie-siskonsa liki kolme vuotta aiemmin. Hänen kuolemansa oli saapunut järkyttävällä vauhdilla,

ja vaikka lääkärit olivat määrittäneet syyksi ”erikoisen kuihtumistaudin”, Mollie oli jäänyt hautomaan epäilyksiä. Minnie oli ollut vasta kahdenkymmenen seitsemän ja aina täysin terve.

Mollie ja hänen sisarensa oli merkitty osagejen nimiluetteloon, Niin kuin heidän vanhempansakin, mikä tarkoitti, että he kuuluivat heimon rekisteröityihin jäseniin. Se merkitsi myös sitä, että heillä oli suuri omaisuus. 1870-luvun alussa osaget oli ajettu Kansasissa sijainneilta mailtaan kallioiselle, arvottomaksi oletetulle reservaattialueelle Koillis-Oklahomaan. Vuosikymmeniä myöhemmin he huomasivat asuvansa erään Yhdysvaltain suurimman öljyvarannon päällä. Saadakseen porata sieltä öljyä etsijöiden oli maksettava osageille maa- vuokraa ja rojalteja. 1900-luvun varhaisvuosina kaikki nimikirjaan merkityt alkoivat saada sekin neljännesvuosittain. Aluksi rahaa tuli vain muutamia dollareita, mutta ajan mittaan öljyä nostettiin yhä enemmän, ja osuudet kasvoivat sadoiksi ja tuhansiksi. Maksut kasvoivat lähes joka vuosi niin kuin preeriapurot muodostavat leveän, mutaisen Cimarronjoen, ja lopulta heimon jäsenet olivat keränneet miljoonia dollareita. (Pelkästään vuonna 1923 heimo ansaitsi yli 30 miljoonaa dollaria, joka vastaa yli 400 miljoonaa dollaria nykyrahassa.) Osageja pidettiin henkilökohtaisen varallisuuden perusteella maailman vauraimpana kansana. ”Katsokaa ja ihmetelkää!”, newyorkilainen viikkolehti *Outlook* julisti. ”Sen sijaan, että intiaani nääntyisi nälkään... hän nauttii säännöllisestä tulosta, joka saa pankkiirit vihreäksi kateudesta.”

Heimon vauraus sai muut jähmettymään ihmetyksestä. Se teki tyhjiksi ne Amerikan intiaaneja koskevat käsitykset, jotka voitiin jäljittää heidän ja valkoisten ensimmäiseen, brutaaliin kohtaamiseen – siihen perisyntiin, josta maa oli syntynyt. Toimittajat härnäsivät lukijoita tarinoilla ”plutokraattisista osageista” ja ”punaisista miljonääreistä”, joilla oli tiilistä ja terrakotasta tehtyjä kartanoita ja kattokruunuja, timanttisormuksia, turkistakkeja, autoja ja niiden kuljettajia. Eräs kirjoittaja ihasteli osage-tyttöjä, jotka kävivät parhaita sisäoppilaitoksia ja pukeutuivat tyyriisiin ranskalaisiin vaatteisiin

niin kuin ”Pariisin bulevardien *une très jolie demoiselle* olisivat epähuomiossa harhautuneet tähän pieneen reservaattikaupunkiin.”

Samaan aikaan toimittajat etsivät mitä tahansa merkkejä osageheimon perinteisestä elämäntavasta, mikä loi lukijoille visioita ”villeistä” intiaaneista. Yhdessä artikkelissa kerrottiin, että ”kalliit automobiilit oli ajettu kehään leirinuotion ympärille, ja niiden pronssinväriset, kirkkaanvärisiin huopiiin pukeutuneet omistajat laittoivat ruokaa primitiiviseen tapaan.” Toisessa jutussa dokumentoitiin osage-joukon saapuvan tanssiseremoniaan yksityiskoneella – tuota näkyä ”ei olisi fiktion kirjoittaja kyennyt keksimään”. *The Washington Star* veti yhteen yleisön asenteen osageja kohtaan: ”Tuo ’Voi intiaaniparkaa’ -valitus olisi paikallaan muuttaa muotoon ’Hoi, rikas punanahka’.”

Gray Horse oli yksi reservaatin vanhimmissa asutusalueista. Sen kaltaiset etuvartioasemat – mukaan luettuna suurempi naapurikaupunki Fairfax, jossa oli melkein 1 500 asukasta, ja osagejen pääkaupunki Pawhuska yli kuudellatuhannella asukkaallaan – vaikuttivat kuin kuumehoureilta. Niiden kaduilla tungeksi karjapaimenia, onnenonkijoita, viinanmyyjiä, ennustajia, poppamiehiä, lainsuojattomia, lainvalvoja, newyorkilaisia sijoittajia ja öljymagnaatteja. Automobiilit kiihdyttivät pitkin päällystettyjä hevospolkua, ja öljyn haju peitti preerioiden tuoksun. Varisraadit kurkistelivat puhelinlangoilta. Oli kahviloiksi mainostettuja ravintoloita, oopperataloja ja poolokenttiä.

Vaikka Mollie ei elänyt yhtä ylellisesti kuin jotkut naapurinsa, hän oli rakentanut Gray Horseen kauniin, sokkeloisen puutalon. Se sijaiti lähellä hänen perheensä vanhaa majaa, joka oli tehty yhteen sidotuista seipäistä, kudotuista matosta ja kaarnasta. Hän omisti useita autoja ja työllisti henkilökuntaa – intiaanien kattilannuolijoita, kuten monet uudisasukkaat vähätelivät näitä siirtotyöläisiä. Palvelijat olivat usein mustia tai meksikolaisia. 1920-luvun alussa reservaattivieras ilmaisi halveksuntansa nähtyään ”jopa valkoisten” tekevän ”kaikki talon arkiset askareet, joihin yksikään osage ei alennu”.

Mollie oli yksi viimeisistä ihmisistä, jotka näkivät Annan ennen tämän katoamista. Sinä päivänä, 21. toukokuuta, Mollie oli herännyt aamunkoiton aikoihin – se oli jäänyt tavaksi, koska hänen isänsä oli rukoillut aurinkoa joka aamu. Mollie oli tottunut turpiaalien, kurppien ja preeriakanojen kuorolauluun, jonka päällä soi nyt maata hakaavien porien paukutus. Toisin kuin monet osage-vaatteita kaihtavat ystävänsä, Mollie kääri harteilleen intiaanihuovan. Hän ei myöskään ollut muotoillut hiuksiaan flapper-tyyliin vaan antoi pitkän, mustan tukkansa virrata selkensä päällä ja paljastaa hänen huomiota herättävät kasvonsa, joihin kuuluivat korkeat poskipääät ja suuret ruskeat silmät.

Mollien aviomies Ernest Burkhart nousi samaan aikaan vaimonsa kanssa. Hän oli kaksikymmentäkahdeksanvuotias valkoinen mies, roteva ja komea kuin avustaja Villin lännen elokuvaesityksessä: lyhyt ruskea tukka, liuskakivensiniset silmät, kulmikas leuka. Ainoastaan nenä häiritsi kokonaiskuvaa, se näytti saaneen osuman tai pari baaritappelussa. Ernest oli Teksasissa varttunut köyhän puuvillankasvatajan poika, joka oli lumoutunut Osage Hillsin tarinoista, noista Amerikan rajaseutujen jäänteistä, joilla karjapaimenten ja intiaanien kerrottiin yhä vaeltavan. Vuonna 1912 yhdeksäntoistavuotias Ernest pakkasi laukun ja lähti Huck Finnin lailla kevein kantamuksin territorioon asumaan enonsa luokse. Tämä oli hallitseva karjankasvatija nimeltä William K. Hale ja asui Fairfaxissa. ”Hän ei ollut sellainen mies, joka olisi pyytänyt tekemään jotakin. Hän käski”, Ernest sanoi kerran Halesta, josta tuli hänelle sijaisisä. Tavallisesti Ernest kävi asioilla Halen puolesta, mutta joskus hän työskenteli myös virkapukuisena autonkuljettajana. Sillä lailla hän tapasi Mollien, kuskamalla tätä ympäri kaupunkia.

Ernest oli taipuvainen juomaan pontikkaa ja pelaamaan intiaani-pokeria huonomaineisten miesten kanssa, mutta hänen karskin kuorensa alla näytti olevan lempeyttä ja hiukan epävarmuutta, ja Mollie

rakastui häneen. Mollien ensimmäinen kieli oli osage, mutta hän oli oppinut koulussa jonkin verran englantia, ja Ernest opiskeli Mollien kieltä, kunnes pystyi juttelemaan sillä Mollien kanssa. Mollieella oli diabetes, ja Ernest hoiti häntä silloin, kun hänen niveliään särki ja vatsaa poltteli nälkä. Kuultuaan, että eräs toinen mies piti Molliesta, Ernest mutisi, ettei voinut elää ilman tätä.

Heidän ei ollut helppoa mennä naimisiin. Ernestin punaniskaystävät pilkkasivat häntä squaw-mieheksi. Ja vaikka Mollien kolme sisarta olivat avioituneet valkoisten miesten kanssa, hän tunsi olevansa vastuussa siitä, että heille järjestettäisiin osage-häät niin kuin Mollien vanhemmillekin. Mollien perhe harjoitti osagejen ja katolisten uskomusten sekoitusta, eikä hän voinut ymmärtää, miksi Jumala antaisi hänen löytää rakkauden vain viedäkseen sen häneltä pois. Siispä Mollie ja Ernest vaihtoivat sormuksia vuonna 1917 ja vannoivat rakastavansa toisiaan ikuisesti.

Vuoteen 1921 mennessä heillä oli kaksivuotias tytär Elizabeth ja kahdeksan kuukautta vanha poika James, jonka lempinimi oli Cowboy. Mollie piti huolta myös iäkkästä äidistään, joka oli muuttanut heille Mollien isän kuoltua. Lizzie pelkäsi joskus, että Mollie kuolisi nuorena diabetekseen ja aneli muita lapsiaan pitämään Molliesta huolta. Oikeasti Mollie oli ainoa, joka huolehti heistä kaikista.



Toukokuun 21. päivän piti olla ilahduttava päivä Mollielle. Hän piti vieraiden viihdyttämisestä ja emännöi tuolloin pientä lounashetkeä. Pukeuduttuaan hän ruokki lapset. Cowboylla oli usein kauheita korvasärkyjä, ja Mollie puhalsi pojan korvaan, kunnes tämä lakkasi itkemästä. Mollie piti kotinsa pikkutarkassa järjestyksessä ja ohjeisti palvelijoita samalla, kun talo kuhisi ja kaikki häärivät ympäriinsä – lukuun ottamatta Lizzietä, joka oli sairastunut ja pysytteli vuoteessa. Mollie pyysi Ernestiä soittamaan Annalle ja kysymään, josko tämä tulisi vaihteeksi auttamaan Lizzien hoitamisessa. Anna oli perheen

vanhin lapsi ja erikoisasemassa heidän äitinsä silmissä. Vaikka Mollie piti huolta Lizziestä, Anna oli myrskyisästä luonteestaan huolimatta äidin lellikki.

Kun Ernest kertoi puhelimesta, että mamma tarvitsi Annaa, tämä lupasi tulla taksilla suoraan heille. Hän saapui pian pukeutuneena kirkkaanpunaisiin kenkiin, hameeseen ja siihen sopivaan intiaanihuopaan, kädessään alligaattorinnahkainen käsilaukku. Ennen sisään tuloaan hän kampasi kiireesti tuulen tuivertaman tukkansa ja puuteri kasvonsa. Mollie kuitenkin huomasi, että sisaren käynti oli epävarmaa ja sanat puuroutuivat. Anna oli humalassa.

Mollie ei pystynyt peittämään mielipahaansa. Jotkut vieraista olivat jo saapuneet. Heidän joukossaan oli Ernestin kaksi veljeä, Bryan ja Horace Burkhart, jotka olivat mustan kullan houkuttelemina muuttaneet Osage Countyyn ja auttelivat usein Halen maatilalla. Yksi Ernestin tädeistä, joka syljeskeli rasistisia huomautuksia intiaaneista, oli myös tullut kylään. Viimeinen asia, jota Mollie juuri nyt tarvitsi, oli se, että Anna kuohuttaisi tuota vanhaa vuohta.

Anna livautti kengät jaloistaan ja ryhtyi järjestämään kohtausta. Hän otti taskumatin käsilaukustaan ja avasi sen, ja ilmoille pääsi laitotoman viskin pistävää hajua. Anna vaati saada tyhjentää pullon ennen kuin virkavalta tavoittaisi hänet – kansallinen kieltolaki oli ollut voimassa vuoden – ja tarjosi vieraille huikat juomaa, jota kutsui valkeista muuleista parhaaksi.

Mollie tiesi Annan olleen viime aikoina hyvin levoton. Hän oli äskettäin eronnut miehestään, Oda Brown -nimisestä uudisasukkaasta, joka omisti vaatekaupan. Sen jälkeen Anna oli viettänyt yhä enemmän aikaa reservaattien rauhattomissa, nopeasti kasvaneissa kaupungeissa, jotka olivat syntyneet majoittamaan ja viihdyttämään öljyalan työntekijöitä. Oli sellaisia kaupunkeja kuin Whizbang, jonka asukkaat kuulemma kiiruhtivat (whiz) päivät ja panivat (bang) yöt. ”Täältä löytyvät kaikki elostelun ja pahuuden voimat”, raportoi eräs Yhdysvaltain hallituksen virkamies. ”Uhkapeli, juopottelu, hau-reus, valehtelu, varastelu, murhaaminen.” Katujen hämärissä päissä



Mollie (oikealla) siskojensa Annan (keskellä) ja Minnien kanssa.

sijaitsevat paikat olivat lumonneet Annan: ravitsemusliikkeet, jotka näyttivät ulkoapäin kunnollisilta, mutta joissa oli kimaltelevilla pontikkapulloilla täytettyjä salahuoneita. Eräs Annan palvelijoista kertoi myöhemmin virkavallalle, että Anna joi paljon viskiä ja oli ”erittäin löyhämoraalinen valkoisten miesten suhteen”.

Mollien luona Anna alkoi flirttailla Ernestin pikkuveljen Bryanin kanssa, he olivat toisinaan tapailleet. Bryan oli Ernestiä totisempi, ja hänellä oli salaperäiset keltapilkkuiset silmät ja oheneva tukka, jonka hän kampasi taaksepäin. Eräs Bryanin tuntenut lainvalvoja kuvaili häntä hiukan riidanhaluiseksi. Kun Bryan kysyi eräältä lounaspalvelijoista, lähtisikö tämä illalla tansseihin, Anna uhkasi tappaa Bryanin, jos tämä hölmöilisi toisten naisten kanssa.

Sillä välin Ernestin tati mutisi niin kovaa, että kaikki kuulivat, miten loukkaantunut ja häpeissään hän oli siitä, että hänen sisarenpoikansa oli nainut punanahan. Mollien oli helppoa ampuu vähäeleisesti takaisin, koska yksi tädille tarjoilleista palvelijoista oli valkoinen – siinäpä tyly muistutus kaupungin sosiaalisesta rakenteesta.

Anna jatkoi ongelmien aiheuttamista. Hän riiteli vieraiden, äitinsä ja Mollien kanssa. ”Hän joi ja toraili”, eräs palvelijoista kertoi myöhemmin virkavallalle. ”En ymmärtänyt hänen kieltään, mutta he riitelivät.” Palvelija lisäsi: ”Heillä oli kauheaa Annan vuoksi, ja minua pelotti.” Sinä iltana Mollie aikoi huolehtia äidistään sillä aikaa, kun Ernest veisi vieraat Fairfaxiin kahdeksan kilometrin päähän koilliseen tapaamaan Halea ja katsomaan *Bringing Up Fatheria*, kiertävää musiikkaalia, joka kertoi köyhästä irlantilaisesta maahanmuuttajasta, joka voittaa arpajaisissa miljoonan ja kamppailee mukautuakseen yläluokkaan. Bryan, joka oli pannut päähänsä cowboy-hatun ja katseli sen lierin alta kissamaisilla silmillään, tarjosi Annalle kyydin kotiin.

Ennen kuin he lähtivät, Mollie pesi Annan vaatteet, antoi syötävää ja varmisti, että Anna oli selvinnyt sen verran, että Mollie näkisi sisarensa omana itsenään, fiksuna ja hurmaavana. He oleskelivat yhdessä, jakoivat tyynen ja sovinnollisen hetken. Sitten Anna sanoi hyvästit kultahammas hymyssään välähtäen.

Mollie muuttui ilta illalta ahdistuneemmaksi. Bryan vakuutti vienneensä Annan suoraan kotiin, jättäneensä tämän kyydistä ennen esitykseen lähtöä. Kolmannen illan jälkeen Mollie, omalla hiljaisella mutta voimakkaalla tavallaan, painosti kaikkia toimimaan. Hän passitti Ernestin käymään Annan talolla. Ernest väenteli etuoven nuppia – ovi oli lukossa. Ikkunasta katsoen sisällä oli pimeää ja autiota.

Ernest seisoj yksin helteessä. Muutamaa päivää aiemmin viileä sadekuuro oli tomuttanut maan, mutta sen jälkeen auringonsäteet iskivät armotta patukkatammien takaa. Tähän aikaan vuodesta helle sai preeriat näyttämään epäselviltä ja korkean ruohon rapisemaan jalan alla. Kaukaisuudessa kajastavassa valoissa näkyi öljynporaus-tornien luurankomaisia kehikkoja.

Annan naispuolinen hovimestari, joka asui naapurissa, tuli ulos. ”Tiedätkö, missä Anna on?” Ernest kysyi häneltä. Palvelija kertoi, että oli ennen sadekuuroa käynyt Annan talolla sulkeakseen mahdolliset auki jääneet ikkunat. ”Ajattelin, että sade tulisi sisälle”, hän selitti. Ovi oli kuitenkin lukossa, eikä Annasta näkynyt jälkeäkään. Hän oli poissa.

Utiset Annan katoamisesta risteilivät kaupungeissa, matkasivat kuistilta toiselle ja kaupasta kauppaan. Rauhattomuuden tuntua kasvatti tieto siitä, että toinen osage, Charles Whitehorn, oli kadonnut viikkoa ennen Annaa. Ystävällisen ja nokkelan Whitehornin vaimo oli osaksi valkoinen, osaksi cheyenne-heimoa. Paikallislehden mukaan mies oli ”suosittu sekä valkoisten että heimonsa jäsenten keskuudessa”. Whitehorn oli lähtenyt kotoaan reservaatin lounaisosasta toukokuun 14. päivänä mennäkseen Pawhuskaan. Hän ei palannut koskaan.

Siltikään Molliella ei ollut aihetta paniikkiin. Saattoi ajatella, että Anna oli livahtanut ulos Bryanin jätettyä hänet kyydistä ja lähtenyt Oklahoma Cityyn tai rajan toisella puolella hehkuvaan Kansas Cityyn. Ehkäpä hän tanssi jossain niistä jazzklubeista, joissa mielellään kävi,

tyystin tietämättömänä kaaoksesta, jonka oli jälkeensä jättänyt. Ja vaikka Anna olisikin joutunut vaikeuksiin, hän osasi kyllä suojella itseään. Anna kantoi alligaattoriveskassaan usein pistoolia. Hän palaisi pian kotiin, Ernest vakuutteli Mollielle.

Viikkoa Annan katoamisen jälkeen eräs öljytyöntekijä oli kukkulalla reilun puolentoista kilometrin päässä Pawhuskan keskustasta pohjoiseen, kun hän huomasi jonkin töröttävän pusikosta poraustornin juuren lähellä. Mies meni lähemmäksi. Siellä oli mätänevä ruumis, jonka silmien paikalla oli kaksi luodinreikää. Uhri oli ammuttu teloitustyyliin.

Kukkulalla oli kuumaa, märkää ja äänekästä. Porat ravistelivat maata tunkeutuessaan kalkkikivisedimentin läpi ja tornit heiluttelivat suuria kynsiviä varsiaan edestakaisin. Ruumiin ympärille kerääntyi lisää ihmisiä. Se oli maatunut niin pahasti, ettei sitä voinut tunnistaa. Yhdessä taskussa oli kirje. Joku veti sen esille, oikaisi paperin ja luki. Kirje oli osoitettu Charles Whitehornille, ja siitä he tiesivät, että se oli hän.

Samoihin aikoihin eräs mies, hänen teini-ikäinen poikansa ja ystävänsä metsästivät oravia Three Mile Creekin varrella Fairfaxin lähellä. Kun miehet joivat vettä purosta, poika huomasi oravan ja veti liipaisimesta. Tuli kuumuuden ja valon purkaus, ja poika näki oravaan osuvan, se lähti putoamaan elottomana rotkoon. Hän lähti oravan perään ja laskeutui jyrkkää, puita kasvavaa rinnettä rotkoon, jossa ilma oli paksumpaa ja jossa hän saattoi kuulla puron pulinan. Hän löysi oravan ja poimi sen maasta. Sitten hän kiljaisi, ”Voi, isä!” Kun isä ehti hänen luokseen, poika oli kiivennyt kivelle. Hän viittoi kohti puron sammaleista rantaa ja sanoi: ”Kuollut ihminen.”

Siellä oli turvonnut, maatunut ruumis, joka näytti intiaaninaiselta. Hän oli mudassa selällään hiukset sotkussa ja tyhjät silmät taivasta kohti. Madot söivät ruumista.

Miehet ja poika riensivät ylös rotkosta ja kiiruhtivat hevosvankureillaan preerian yli tomu ympärillään pyörteillen. Kun he pääsivät Fairfaxin pääkadulle, lainvalvojia ei löytynyt, joten he menivät Big Hill Trading Companyyn, suureen sekatavarakauppaan, jossa oli myös hautaus toimisto. He kertoivat liikkeenomistaja Scott Mathisille, mitä oli tapahtunut, ja tämä kutsui hautausurakoitsijan, joka otti mukaansa useita miehiä ja lähti purolle. He kierittivät ruumiin vaununistuimelle ja nostivat sen ylös rotkosta köydellä. Sitten he laittoivat sen puulattikkoon patukkatammen varjoon. Kun hautausurakoitsija peitti turvonneen ruumiin suolalla ja jäällä, se alkoi kutistua niin kuin elämän viimeiset rippeet olisivat vuotaneet siitä ulos. Hautausurakoitsija yritti katsoa, oliko nainen Anna Brown, jonka hän oli tuntenut. ”Ruumis oli maaton ja turvonnut melkein halkeamispisteeseen ja todella pahanhajuinen”, hän muisteli myöhemmin. ”Se oli musta kuin neekeri.”

Hän tai muut eivät tunnistaneet ruumista. Mutta Mathis, joka hoiti Annan talousasioita, otti yhteyttä Mollieen, joka lähti synkeälle matkalle puroa kohti Ernestin, Bryanin, Rita-siskonsa ja tämän miehen Bill Smithin kanssa. Monet Annan tunteneet seurasivat perässä, kuten myös sairaalloisen uteliaat. Kelsie Morrison, yksi piirikunnan pahamaineisimmista viinanmyyjistä ja huumeakauppiasta, lähti mukaan osage-vaimonsa kanssa.

Mollie ja Rita saapuivat paikalle ja astuivat lähemmäksi ruumista. Löyhkä oli huumaava. Korppikotkat kaartelivat hävyttöminä taivaalla. Mollien ja Ritan oli vaikea erottaa Annan kasvoja – koska niistä ei ollut mitään jäljellä – mutta he tunnistivat hänen intiaanihuopansa ja vaatteet, jotka Mollie oli Annalle pessyt. Sitten Ritan mies Bill otti kepin ja väänsi ruumiin suun auki, ja he näkivät Annan kultapaikat. ”Kyllä se varmasti Anna on”, Bill sanoi.

Rita alkoi itkeä ja hänen miehensä vei hänet pois. Mollie muodosti sanan ”kyllä” – se oli Anna. Mollie oli perheessä se, joka säilytti malttinsa aina. Poistuessaan purolta Ernestin kanssa hän jätti taakseen ensimmäisen merkin pimeydestä, joka uhkasi tuhota hänen perheensä ja heimonsa.

2. Jumalan vai ihmisen työtä?

Valamiesten tekemä ja rauhantuomarin johtama kuolinsyynselvitys tehtiin pikaisesti rotkolla. Selvitykset olivat jääne ajalta, jolloin rikosten tutkimisen ja järjestyksen ylläpitämisen taakka oli suurelta osin tavallisten kansalaisten kontolla. Vielä vuosia Amerikan vallankumouksen jälkeen kansa vastusti poliisilaitosten perustamista peläten, että niistä tulisi sortovoimia. Sen sijaan kansalaiset vastasivat ajojahtihuutoon itse lähtemällä epäiltyjen perään. Tuleva korkeimman oikeuden tuomari Benjamin N. Cardozo huomautti kerran, ettei jahteja järjestetty ”voimatta ja laahaavin askelin vaan rehdisti ja urheasti millä tahansa apuvälineillä ja laitteistolla, joita käsillä on”.

Poliisilaitoksia tuli Yhdysvaltoihin vasta 1800-luvulla, kun teollisuuskaupungit olivat kasvaneet ja saaneet urbaanit mellakat ihotumakseen ja kun niin sanottujen vaarallisten yhteiskuntaluokkien pelko ylitti valtion pelon. Annan kuolemaan mennessä epävirallisen siviilipoliisitoimen järjestelmä oli syrjäytetty, mutta sen jäänteitä näkyi yhä etenkin paikoissa, jotka sijaitsivat maantieteellisesti tai historiallisesti periferiassa.

Rauhantuomari valitsi valamiehet rotkolle tulleiden valkoihoisten joukosta, muun muassa Mathisin. Heille annettiin tehtäväksi selvittää, oliko Annan kuolema Jumalan vai ihmisen työtä, ja jos se osoitautuisi rikokseksi, heidän tehtävänsä olisi yrittää tunnistaa tekijät ja näiden apulaiset. Kaksi lääkäriä, veljekset James ja David Shoun, jotka hoitivat Mollien perhettä, oli kutsuttu tekemään ruumiinavaus. He kumartuivat ruumiin ylle ja alkoivat diagnosoida vainajaa. Kuolinsyynselvittäjien joukko seiso i rykelmänä heidän ympärillään.

Jokainen ruumis kertoo oman tarinansa. Murtunut kieliluu – kaulassa oleva luu, joka kannattelee kieltä – saattaa viitata siihen, että henkilö on kuristettu. Merkit kaulalla voivat kertoa, käyttikö tappaja paljaita käsiään vai nuoraa. Jopa uhrin revennyt kynsi saattaa puhua kohtalokkaasta kamppailusta. Merkittävä 1800-luvun oikeuslääketieteen kirja siteerasi näin: ”Lääkäriin, joka näkee kuolleen ruumiin, tulee huomata kaikki.”

Shounin veljekset asettivat lankun pöydäntapaiseksi. He ottivat lääkärinlaukusta muutaman primitiivisen työkalun, muun muassa sahan. Helle kiemurteli varjoihin. Kärpäset parveilivat. Lääkärit tutkivat Annan vaatteita – alushousuja, hametta – epätavallisten repeämien tai tahrojen varalta. Vedettyään vesiperän he yrittivät määrittää kuolinaikaa. Se on vaikeampaa kuin yleisesti oletetaan, etenkin jos henkilö on ollut kuolleen jo useita päiviä. 1800-luvulla tiedemiehet uskoivat ratkaisseensa tämän arvoituksen tutkimalla vaiheita, joita keho käy läpi kuoleman jälkeen: raajojen jäykistymisen (rigor mortis), ruumiinlämmön muuttumisen (algor mortis) ja seisovan veren aiheuttaman ihon värjäytymisen (livor mortis). Pian patologit kuitenkin ymmärsivät, että liian moni muuttuja ilmankosteudesta ruumiin vaatetukseen vaikutti maatumisen etenemiseen niin, ettei tarkkoja laskelmia voinut tehdä. Siltikin karkea arvio kuolinajasta voitiin tehdä, ja Shounit arvioivat Annan olleen kuolleen viidestä seitsemään päivää.

Lääkärit siirsivät Annan päätä hiukan puulaatikon sisällä. Osa hänen päänahastaan liukui sivuun ja paljasti täydellisen pyöreän reiän kallon takaosassa. ”Hänet on ammuttu!” toinen Shouneista huudahti. Miehet alkoivat pulista. Lähemmin katsoessaan he näkivät, että reiän läpimitta oli tuskin lyijykynän kokoinen. Mathis ajatteli, että haavan oli tehnyt .32 kaliiperin luoti. Kun miehet tutkivat luodin lentorataa – se oli mennyt sisään heti pääläen alapuolelta ja ammuttu ylhäältäpäin – epäilyksen sijaa ei enää jäänyt: Annan kuolema oli kylmäverinen murha.

Lainvalvojat olivat tuohon aikaan enimmäkseen amatöörejä. He olivat harvemmin koulutautuneet tai perehtyneet rikosten tutkimisen tuolloin vasta orastaneisiin tieteellisiin menetelmiin, kuten sormenjälkianalyysiin ja verijälkiin. Varsinkin rajaseutujen lainvalvojat olivat ennen muuta pyssymiehiä ja jäljittäjiä. Heidän odotettiin estävän rikoksia ja ottavan tiedetty asemies kiinni elävänä, jos mahdollista, tai kuolleena, mikäli se oli tarpeen. ”Poliisi oli siihen aikaan kirjaimellisesti laki. Hänen ja hävityksen välissä ei ollut muuta kuin hänen arvostelukykynsä ja liipaisinsormensa”, sanottiin *Tulsa Daily Worldissa* vuonna 1928 osage-territoriassa työskennelleen lainvalvojaveteraanin kuoltua. ”Usein yhtä miestä vastassa oli lauma juonikkaita pirulaisia.” Koska lainvalvojen palkka oli surkea ja heitä arvostettiin nopeasta aseenkäytöstä, ei ollut yllättävää, että hyvien ja huonojen lainvalvojen välinen raja oli häilyvä. Pahamaineisen 1800-luvun lainsuojattomien joukon, Daltonin jengin, johtaja toimi kerran lainvalvojen johtajana osage-reservaatissa.

Annan kuoleman aikaan Osage Countyn seriffi vastasi suurelta osin lain ja järjestyksen säilyttämisestä alueella. Hän oli 58-vuotias ja 150-kiloinen rajaseutujen mies nimeltä Harve M. Freas. Vuonna 1916 julkaistussa Oklahoman historiakirjassa Freasia kuvaillaan ”pahante-kijöiden kauhuksi”. Toisaalta jupistiin myös, että hän viihtyi rikollisen aineksen seurassa – että Freas antoi uhkapelureiden ja Kelsie Morrisoin ja Henry Grammerin kaltaisten viinanmyyjien mellastaa vapaasti. Grammer oli rodeomestari, joka oli ollut vankilassa murhasta ja hallitsi paikallista pontikanjakelua. Myöhemmin eräs hänen työntekijöistään myönsi virkavallalle: ”Minulle vakuutettiin, että jos minut joskus pidätettäisiin (...) pääsisin ulos viidessä minuutissa.” Ryhmä Osage Countyn asukkaita oli aiemmin antanut lausuman ”uskonnon, lainvalvonnan, kunnollisuuden ja moraalien” puolesta. Siinä sanottiin: ”Jos ihmiset uskovat, että valan vannoneen lainvalvojan tulee panna lait täytäntöön, täten kehotamme heitä tapaamaan seriffi Freas tai kir-

joittamaan hänelle välittömästi ja vaatimaan häntä toimimaan valansa ja velvollisuutensa mukaisesti.”

Kun seriffi Freas kuuli Annan murhasta, hänellä oli jo kiireitä Whitehornin kuoleman kanssa, ja aluksi Freas lähettikin erään apulaisseriffinsä keräämään todistusaineistoa. Fairfaxissa oli ”town marshal”, poliisipäällikön vastine, joka liittyi apulaisseriffin seuraan rotkolla, kun Shounin veljekset vielä tekivät ruumiinavausta. Murhaseen tunnistamiseksi lainvalvojat tarvitsivat luodin, joka ilmeisesti oli edelleen Annan kallossa. Shounit sahasivat ruumiin kallon auki ja nostivat Annan aivot varovasti ulos ja asettivat ne lankulle. ”Aivot olivat todella huonossa kunnossa”, David Shoun muisteli. ”Luotia ei voinut jäljittää mitenkään.” Hän otti kepin ja tökki aivoja. Sitten hän ilmoitti, että luotia ei löydy.

Lainvalvojat menivät alas purolle tutkimaan murhapaikkaa. Rantatörmän kivessä oli veritahroja merkinä siitä, missä Annan ruumis oli maannut. Luodista ei näkynyt jälkeäkään, mutta yksi lainvalvojista huomasi maassa pullon, jossa oli jäljellä kirkasta nestettä. Se haisi pontikalta. Lainvalvojat otaksuivat, että Anna oli istunut kivellä juomassa, kun joku oli tullut takaapäin ja ampunut häntä lähietäisyydeltä niin, että Anna oli kaatunut.

Poliisipäällikkö löysi kahdet selvät autonjäljet tien ja rotkon väliltä. Hän huusi, ja apulaisseriffi ja kuolinsyynselvittäjät kiiruhtivat paikalle. Näytti siltä kuin molemmat autot olisivat tulleet rotkoon lounaasta ja kaartaneet sitten takaisin.

Mitään muita todisteita ei kerätty. Lainvalvojat eivät olleet saaneet koulutusta rikospaikkatutkinnasta, eivätkä he tehneet kipsivalosta autonrenkaista tai etsineet pullosta sormenjälkiä tai ruuti-jäämiä Annan ruumiista. He eivät edes valokuvanneet rikospaikkaa, jonka olivat joka tapauksessa jo lukuisat sivustaseuraajat turmelleet.

Joku kuitenkin korjasi talteen toisen korvakorun Annan ruumiista ja vei sen Mollien äidille, joka oli liian sairas lähteäkseen purolle. Lizzie tunnisti korun heti. Anna oli kuollut. Niin kuin osageilla aina, lasten syntymä oli ollut Lizzielle Wah’kon-tahin suu-